

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ
ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

ДІНТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТАНУ КАФЕДРАСЫ



**ЗЕРТТЕУ УНИВЕРСИТЕТІНЕ
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАНУ АЯСЫНДАҒЫ
ДІНТАНУЛЫҚ БІЛІМ**

философия ғылымдарының докторы,
профессор Байтенова Нағима Жаулыбайқызының
мерейтойына арналған

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ**

Алматы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
20 қаңтар 2012 ж.

ҚЫТАЙДАҒЫ ДАОСИЗМ.....	
Байтенова Н.Ж., Камалова Ф.Б.	
ҚАЗАҚСТАНҒА ИСЛАМ ДІНІНІҢ КЕЛУІ.....	
Омарова Гүлнар	
АҚЫТ ҮЛІМЖІЛІГІНІҢ СОПЫЛЫҚ КӨЗҚАРАСТАРЫ.....	
Ордабек Ерден	
ОСНОВЫ ЯДЕРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ПЕРИОД ХОЛОДНОЙ ВОЙНЫ И	
ҚАЗАХСТАН.....	
Сикымбаева А.Ә.	
ФЕТХУЛЛАХ ГҮЛЕННІҢ ҚОҒАМДЫҚ СЯСИ ӨМІРДЕГІ	
ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ САҚТАУДАҒЫ РӨЛІ.....	
Дарханбаев Ж.А.	
ИСЛАМ МӘДЕНИЕТІ МЕН ҒЫЛЫМЫ ЖӘНЕ БАТЫСҚА ТИГІЗГЕН ӘСЕРІ.....	
Қудайбердыева З.В.	
АДАМ САНАСЫНА БАҚЫЛАУ ЖАСАЙТЫН СЕКТАЛАРДЫҢ ТИПТЕРІ.....	
Дағжан Жанбота	
ФЕТХУЛЛАХ ГҮЛЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫғындағы СҰХБАТ ЖӘНЕ	
ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	
Абдрахманова Б.Ж.	
ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ РӨЛІ ТУРАЛЫ.....	
Мәңкебаева Кәмшат	
ХИЖАБ ТУРАЛЫ ТҮСІНІК.....	
Асан А., Дукеев Б.	
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ІШКІ СЯСИ ТҮРАҚТЫЛЫҚТЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ	
ДІНИ ЖАҒДАЙДЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ.....	
Утебаева Д.С.	
ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫндағы ДІНГЕ ЖАҢАША	
КӨЗҚАРАСТАРДЫ ПАЙЫМДАУ.....	
Койчыкулов К.Ж.	
РАННИЕ ФОРМЫ ИСКУССТВА В КУЛЬТУРЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА.....	
Мұратбекұлы Дархан	
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАсындағы ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМНІҢ КЕЙБІР	
МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	
Нысанбаев Әділет	
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНИ АХУАЛ: АЛМАТЫ ҚАЛАСЫндағы ДІНИ	
ЖАҒЖАЙДЫҢ НЕГІЗГІ ТҮСТАРЫ.....	
Тоқсамбаева А.Ө.	
ИБН СІНА МҰРАСЫндағы ӘЛЕУМЕТТІК ОЙ-ТОЛҒАМДАР.....	
Кудерия А.Н., Қаңтарбаева Ж.О.	
ХІХ-ХХІ ҒҒ. АРАЛЫғындағы ДІНИ ТРАНСФОРМАЦИЯҒА ӘЛЕУМЕТТІК	
ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ТАЛДАУ.....	
Азизов Н.Т.	
ИЗ ИСТОРИИ РЕАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ СОВЕТСКОГО	
ГОСУДАРСТВА ПО ПОВЫШЕНИЮ ЖИЗНЕННОГО УРОВНЯ НАСЕЛЕНИЯ.....	
Алибекова А.М.	
ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ	
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	

Бияздыкова К.Ә., Сейдахметов Меліс ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ ДІН ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН БАҒАЛУ.....	179
Құнанбаева М.Н. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОВЛЕЧЕНИЯ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ В РЕЛИГИОЗНЫЕ СЕКТЫ.....	182
Қалдыбайұлы Қайнар, Насимов М.Ө., Паридинова Б.Ж. АХМЕД ЙУГПЕКИДИН «АҚИҚАТ СЫЙЫ» ЕҢБЕГІНЕ МӘТІНДІК КОНТЕНТ САРАПТАМА.....	187
Байтенова Н.Ж., Сембаева М. ИСЛАМНЫҢ БАТЫС ЕУРОПАҒА ТАРАЛУЫ.....	191
Момынкүлов Ж.Б. ӘЛ-ФАРАБИ ДІННІҢ МӘНІ ТУРАЛЫ.....	194
Бағашаров Құдайберді ФЕТХУЛЛАХ ГҮЛЕН ЖӘНЕ «САНА СӘУЛЕТШІСІ» КІТАБЫ.....	199
Жүргенбаева Ж.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ДІНТАНУ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДАМУ ДЕҢГЕЙІ.....	202
Алдубашева Ж.М. МУСУЛЬМАНСКИЙ ФАКТОР ВО ВЗАИМООТНОШЕНИЯХ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ, ЗАПАДА И США.....	204
Алдажар Сейітұлы РУШЫЛДЫҚ ЖІКШІЛДІК ПЕ?.....	208
Джекебаева М.Ә. ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК	212
Байтенова Н.Ж., Дүйсенбаева А.Қ. ҚР ДІНИ АХУАЛДЫ ЖЕТІЛДІРУ МӘСЕЛЕСІНДЕГІ ДІНТАНУЛЫҚ БІЛІМНІҢ ОРНЫ.....	216
Кокеева Д.М. АБАЙ ДАНАЛЫҒЫНЫҢ ДІНИ ІЛІМДІК НЕГІЗДЕРІ.....	220
Мұқан Нұрзат, Альжанова Нұрлыхан ФИЛОСОФ МЫҢ ЗЫНЫҢ (МЕН ЦЗЫ) «ЫҚЫЛАСТЫЛЫҚ» ДАНАЛЫҚ СӨЗДЕРІ..	223
Касымова Г.У. ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ СФЕРЫ СВАДЕБНОГО ОБРЯДА С РИТУАЛЬНОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРОЙ КАЗАХОВ.....	226
Нурсентова Л. ЖАПОН ӘЙЕЛДЕРІНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ ЖАҒДАЙЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ.....	231
Жампейіс Қ.М. НОВЫЙ КУРС МОЛОДЕЖИ В МИР ТРАДИЦИОННОГО ИСЛАМА.....	235
Игисенова А. ҚАЗАҚ АҒАРТУШЫЛАРЫНЫҢ ДІНИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ІЗДЕНІСТЕРІ.....	238
Шадқам Зубайда АНТРОПОНИМДЕРДІҢ АППЕЛЯТИВТІК ҚОЛДАНЫСЫ.....	243
Алибекова А.М. ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	248
Kabylova A.S. IBN SINA – GREAT ISLAMIC THINKER.....	251
Тағанова Н.П. ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ КУЛЬТУРЫ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА.....	257
Смағұлова К.Қ.	

ҚЫТАЙДАҒЫ ДАОСИЗМ

1949 жылы Қытай Халық Республикасының құрылуымен қоғамдық экономикалық жүйедегі түбегейлі қайта құрулар мен діни құрылымдағы маңызды реформалар Қытайдың діни келбетіне түпкілікті өзгерістер алып келді. Дінде үстемдік ықпалы жойылып, өзін-өзі дұрыс басқару, өзін-өзі қамтамасыз ету саясаты жүргізіле бастады. Жұртқа мәлім болғандай, Қытай елі тек көп ұлтты ғана емес, сонымен бірге, көп дінді мемлекет. Онда жасайтын өзге халықтардың өкілдерін айтпағанның өзінде, Қытай халқының өзі өз іштерінен бірнеше іргелі діндерге табынып жіктеліп кетті. Мысалы, қытай топырағында пайда болып, сол топырақта өркен жайып отырған, бұл күндерге дейін өзінің тұғырлы қасиетінен таймаған дао дініне табынушы қытайлар да аз емес. Ал арғы тегі Үнді елінде жатқан, алайда, қытай халқына ерекше жалпыласқан дін – будда екені де елге мәлім. Сондай-ақ, христиан дініне табынатындар да қытай халқының ішінен көптеп табылатыны күпия емес. Ал қытай елінде бізге белгісіз мұсылман халықтарының өмір сүріп отырғандығын бұл күнде біреу білсе де, біреу білмейді. Демек, қытай елінде тек будда діні ғана емес, дао, ислам, христиан қатарлы іргелі діндердің де өзіндік ықпал-әсері бар екендігі белгілі. Хан Құбылай «Мен барлық төртеуін де сыйлаймын әрі бас иемін (Иисус, Мұхаммед, Моисей және Будда) және қайсысы басқаларынан жоғары тұрса, содан көмек сұраймын» [1].

Қытай халқының өзінің төлғана діні дао діні Жоу-Чин бектігі тұсында (біздің жыл санауымыздан бұрынғы 1066-206-жылдар) өмірге келіп, шығыс хань бектігі дәуірінде (жыл санауымыздың 25-220-жылдар) қалыптасқан. Ал Таң-Сун бектігі тұсында (618-1279) дао дінінің ең бір дәуірлеген кезі болды да Миң-Чин кезінде (1368-1911) қайтадан әлсірей бастады. Яғни, бұл діннің өмірге жолдама алғанына да екі мың жылдық уақытты қамтыған екен. Осындай ұзақ тарихи көш барысында, ол дін өзінің дамуы мен өзгеруінің әрбір кезеңінде, сол тұстағы қытай халқының саяси, экономика, ой-сана, мәдениет, әлеуметтік салт-дәстүрлерімен тығыз байланысты болып отырғандығы даусыз. Сондықтан да, дао дінін қытайдың дәстүрлі мәдениет топырағына терең тамыр тартқан, әрі қытайдың дәстүрлі мәдениетінің маңызды бір бұтағы деп айтуға болады. Егер басқа қытайлық философиялық ағымдарда «дао» «жол» деген мағына берсе және ол Қытайдың дамуымен әдептілікті жетілдірудегі негізгі ұғым болса, даосизмде «дао» - жалпы дүниетанымдық ұғым. «Дао» - алғашқы бастама, алғашқы түпнегіз және Қытайдағы, Жердегі және Әлемдегі барлық құбылыстардың, денелердің бірлігі, соңғы сатысы. «Даоның» алғашқы түпнегіз екенін мынадай сөздерден байқаймыз: «Дао – барлық заттардың анасы», «дао – барлық заттардың түпатаасы», «Даоны аспан аясындағы империяның (Қытайдың) анасы деп есептеуге болады», т. б. Ал «даоның» заттардың соны екенін мынадай пікірден байқауға болады: «Әлемде сансыз көп әртүрлі заттар бар, бірақ олардың бәрі де өзінің бастамасына (даоға) қайтіп келеді, оралады» [2].

Даосизмдегі қарама-қарсы пікірлерге мол, көмескіленген ілімдердің бірі - екі түрлі дао туралы ілім. Даоның бірінші түрінің аты жоқ. Себебі ол денесіз, екіұшты, соншалықты кішкентай, мәңгі, көрінбейді, енжар және жалғыз. Ол мәңгі, еш уақытта өзгермейді, еш нәрсе оны өзіне бағындыра алмайды. Ал өзі басқа заттардың дамып, жетілуіне көмектесе алады, бұл жағынан шектелуді білмейді.

Ал «аты бар дао» ұсақ бөлшектерден («ци») тұрады. Ол бөлшектерде заттардың кескіні бар, сондықтан да олар «барлық заттардың анасы». «Аты бар даоның» негізгі